

**SONKAJÄRVEN KUNNAN
ELINKEINO-OHJELMA
2014-2017
JA
TOIMENPIDEOHJELMA
2014-2017**

Laadittu 28.10.2013

Hyväksytty: Kunnanhallitus 3.2.2014 § 24 liite nro 1

Sisällysluettelo

Sonkajärven kunnan elinkeino-ohjelma	1
Sonkajärven kunnan strategia	1
Elinkeinopolitiikan tavoitteet	1
Sonkajärven kunnan nykytila	2
Asukasluku ja asukasrakenne	2
Elinkeinot	4
Sonkajärven sijainti ja kulkuyhteydet	6
Palvelut ja palvelurakenne	7
Elinkeino-ohjelma nelikenttäanalyysin pohjalta	7
Tavoitteet ja toimenpiteet	8
Yrittämisen edellytykset Sonkajärven kunnassa	10
Elinkeino-ohjelman toteuttaminen ja seuranta	10
Sonkajärven kunta ja yritystoiminta	10
Sonkajärven kunnan elinkeino-ohjelman toimenpideohjelma	10
Liite 1 Toimenpideohjelman toteuttaminen	
Liite 2 Selvitettäviä toimenpiteitä	

Sonkajärven kunnan elinkeino-ohjelma

Sonkajärven kunnan elinkeino-ohjelman tavoitteena on lisätä kunnan kilpailukykyä ja vetovoimaa yritysten ja asukkaiden kannalta. Tavoitteena on yhteinen tahtotila kunnan kehittämiseksi ja entistä kattavampi yhteistyö. Sonkajärven kunnalla tulee olla kilpailuetuja yritysten ja asukkaiden sijoittumiseksi ja nykyisten säilymiseksi ja kehittymiseksi. Tärkeää on saada uusia yrityksiä, pysyviä työpaikkoja ja pitää nykyiset.

Olennaista on kuntalaisten, yritysten ja eri yhteistyötahojen sitoutuminen. Sonkajärven kunta on mukana tiiviisti Ylä-Savon ja Pohjois-Savon yhteistyössä. Sonkajärveen vaikuttavat päätökset, jotka ovat seutukunnallisia tai maakunnallisia. Yritysvaikutusten arviointi on huomioitava laajalti, esimerkiksi maakunnallisilla koulutusratkaisuilla on suuri vaikutus suoraan Sonkajärvelle.

Ohjelman laatimista varten on perustettu työryhmä, jossa on ollut mukana mm. yrittäjäjärjestön ja eri toimijoiden edustus.

Sonkajärven kunnan strategia

Sonkajärven kunta on toteuttanut asuinkuntastrategiaa, jossa tavoitteena on luoda kuntalaisille mahdollisuus elää hyvää elämää. Sonkajärven vahvuutena on kaunis, turvallinen ja inhimillisen kokoinen asuinympäristö. Kunnan tavoitteena on järjestää kaikille kuntalaisille hyvät ja helposti saavutettavissa olevat palvelut. Tämä koskee mm. sosiaali- ja terveystalouksia, kouluja, päivähoitoa, kirjastoa ja liikuntamahdollisuuksia. Kunnan vuokrataloyhtiö Sonkakoti Oy tarjoaa erilaisiin asumistarpeisiin sopivia vaihtoehtoja.

Sonkajärven kunta kehittää koko aluettaan ja kylien kehittäminen on maaseutumaisilla alueilla tärkeää. Sonkajärven ja Sukevan taajamien palvelujen säilyminen ja kehittäminen on kaikkien kylien elinvoimaisuuden ehto.

Yritystoimintaa kunta kannustaa ja tavoitteena on luoda yritystoiminnalle mahdollisuuksia. Kunta ei pääsääntöisesti toimi yritystoiminnassa. Poikkeuksena voi olla erityisen painava syy, kuten merkittävä työpaikkojen määrä.

Tahtotilana on, että Sonkajärvellä on mahdollisuus hyvään elämään, yrittämiseen, työn tekoon ja harrastuksiin.

Elinkeinopolitiikan tavoitteet

Sonkajärvellä on tulevaisuuteen uskova, myönteinen ja kehittämishaluinen ilmapiiri. Yrittäjyyttä kannustetaan ja menestystä yritystoiminnassa arvostetaan. Kunta resurssien rajoissa omalta osaltaan edistää yritystoimintaa.

Tavoitteena on, että nykyiset yritykset pysyvät kunnassa, menestyvät ja kasvavat. Yritystoiminnasta kiinnostuneet löytävät kumppanuusverkoston ja yritys-idean, jota voivat alkaa toteuttaa ja edelleen jalostaa kunnassamme.

Työllisyyden hoidossa haetaan uusia, ennakkoluulottomia toimintatapoja. Painopisteenä tulee olla erityisesti nuorten sijoittuminen työelämään (nuorisotakuu).

Sonkajärven kunnan nykytila

Asukasluku ja asukasrakenne

Väkiluku ja asukastiheys 31.12.2012

	Väkiluku 31.12.2012	Asukasta/ maakm ² v. 2012
Sonkajärvi	4 493	3,1
Iisalmi	22 135	29,0
Kiuruvesi	8 989	6,8
Keitele	2 476	5,1
Lapinlahti	10 289	9,4
Pielavesi	4 926	4,3
Vieremä	3 930	4,2
Rautavaara	1 813	1,6
Ylä-Savon seutukunta	57 238	7,9
Pohjois-Savo	248 233	14,8
Koko maa	5 426 674	17,9

Väkiluku v. 1980 - 2012

	1980	1990	1995	2000	2005	2010	2011	2012
Sonkajärvi	6 716	6 030	5 671	5 272	4 951	4 671	4 600	4 493
Ylä-Savon seutuk.	68 705	67 758	66 749	63 074	60 126	57 946	57 688	57 238
Pohjois-Savo	253 913	258 633	260 085	253 759	250 064	247 943	248 130	248 233
Koko maa	4 787 778	4 998 478	5 116 826	5 181 115	5 255 580	5 375 276	5 401 267	5 426 674

Väestöennuste v. 2015 – 2040

	2015	2020	2030	2040
Sonkajärvi	4 378	4 189	3 927	3 708
Ylä-Savon seutukunta	56 201	54 812	52 853	51 002
Pohjois-Savo	247 421	246 869	246 139	243 597
Koko maa	5 504 314	5 631 017	5 847 678	5 984 898

Väestö iän mukaan 31.12.2012 ja ennuste vuosille 2020 ja 2030

	Sonkajärvi	Ylä-Savon seutukunta	Pohjois-Savo	Koko maa
Toteutunut 31.12.2012				
yhteensä	4 493	57 238	248 233	5 426 674
- 14	626	8 703	38 106	891 392
15 – 64	2 716	35 199	158 463	3 517 089
65 -	1 151	13 336	51 664	1 018 193
Ennuste v. 2020				
yhteensä	4 189	54 812	246 869	5 631 017
- 14	601	8 560	37 993	932 596
15 – 64	2 227	30 441	145 180	3 425 603
65 -	1 361	15 811	63 696	1 272 818
Ennuste v. 2030				
yhteensä	3 927	52 853	246 139	5 847 678
- 14	553	8 160	37 018	936 712
15 – 64	1 896	27 115	135 486	3 415 342
65 -	1 478	17 578	73 635	1 495 624

Väestön keski-ikä 31.12.2012

	keski-ikä, vuosia
Sonkajärvi	47,3
Vieremä	44,8
Iisalmi	43,8
Rautavaara	51,7
Pohjois-Savo	43,5
Koko maa	41,8

Sonkajärven asukasluku on vähentynyt 1960-luvun alusta alkaen. Väestö on myös ikääntynyt ja ennusteen mukaan vanhusväestön suhteellinen osuus edelleen kasvaa. Tämä tuo entistä enemmän haastetta kunnan palveluille. Taavoitteena on saada väkiluku pysymään ennallaan ja kääntymään lievään nousuun. Maaseutumaisen asumisen suosion nousu, positiivinen muuttoliike, maahanmuutto ja lapsiperheiden palvelut ovat tärkeitä asioita. Ennen kaikkea kysymys on työpaikoista. Työpaikkatarjonta ja yrittämisen mahdollisuudet Sonkajärvellä ja lähikunnissa ovat ratkaisevia. Työpaikkojen luominen edellyttää myös hyvää seutukunnallista yhteistyötä.

15-vuotta täyttänyt väestö koulutusasteen mukaan 31.12.2011

	Sonkajärvi	Ylä-Savon seutukunta	Kuopion seutukunta	Pohjois-Savo	Koko maa
15-vuotta täyttänyt väestö	3 965	48 888	108 040	209 883	4 512 285
Tutkinnon suorittaneita yht.					
henk.	2 306	30 539	78 798	142 042	3 056 326
% 15-v täyttäneistä	58,2	62,5	72,9	67,7	67,7
Keskiaste					
henk.	1 718	21 523	46 281	90 223	1 783 389
% 15-v täyttäneistä	43,3	44,0	42,8	43,0	39,5
Korkea-aste					
henk.	588	9 016	32 517	51 819	1 272 937
% 15-v täyttäneistä	14,8	18,4	30,1	24,7	28,2
Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa					
henk.	1 659	18 349	29 242	67 841	1 455 959
% 15-v täyttäneistä	41,8	37,5	27,1	32,3	32,3

Elinkeinot

Sonkajärvi on perinteistä maaseutualuetta, jossa maa- ja metsätalous on ollut pääasiallinen elinkeino 1980-luvulle saakka. Sonkajärvellä on myös julkisen sektorin työpaikkoja, mm. Sukevan vankila on suuri työllistäjä. Nykyäänkin maatalous, ja erityisesti maidontuotanto, on Sonkajärvellä tärkeää. Maatalous on myös nähtävä kylien asumisen ja infran (kuten tiet ja laajakaista) selkärangan.

Teollisuus on Sonkajärvellä pitkälti puuteollisuuden varassa, sillä Omatalo Oy:tä lukuun ottamatta muu teollisuus on pienteollisuutta.

Sonkajärven matkailun näkyvyydestä on vastannut pääosin tapahtumat, etupäässä Eukonkanto. Kunnan alueella toimii myös ravintola-, majoitus- ja matkailuyrityksiä. Aktiviteettimatkailu on keskittynyt pääosin omatoimiseen luontomatkailuun, esim. kalastus, melonta ja vaellus. Matkailunähtävyyksiä ovat esimerkiksi pullomuseo, nukkepirtti ja vanha ruukin miljö Jyrkällä.

Elinkeinopolitiikan haasteena on yritystoiminnan monipuolistaminen, yritysten kasvun mahdollistaminen ja sukupolven vaihtumisen turvaaminen. Alueen rittäjät ovat myös ikääntymässä ja kaikilla ei ole yritystoiminnalle jatkajaa.

Työpaikat 31.12.2010

	Työpaikkoja				%osuus		
	Yht.	Alku- tuotanto	Jalostus	Palvelut	Alku- tuotanto	Jalostus	Palvelut
Sonkajärvi	1 409	348	264	797	24,7	18,7	56,6
Ylä-Savon seutukunta	21 398	3 382	5 193	12 823	15,8	24,3	59,9
Pohjois-Savo	97 581	7 305	20 706	69 570	7,5	21,2	71,3
Koko maa	2 325 679	86 153	521 743	1 717 783	3,7	22,4	73,9

Työpaikkaomavaraisuus 2007-2010

	Sonkajärvi Kaikki toimialat yhteensä Työpaikkaomavaraisuus, %
2007	89,4
2008	88,9
2009	91,2
2010	86,1

Työttömyysaste vuosina 1990-2012
(keskim./kk)

	1990	1995	2000	2005	2010	2011	2012
Sonkajärvi	6,2	21,9	18,2	15,5	13,6	13,1	14,1
Ylä-Savon seutuk.	6,4	21,1	16,6	13,2	12,1	11,2	11,7
Pohjois-Savo	5,8	21,5	16,0	12,5	11,8	10,4	10,7
Koko maa		18,8	12,6	10,6	10,0	9,1	9,4

Työttömyys on Sonkajärvellä ollut aina koko maan keskiarvoa korkeampi. Työttömyyden ongelmana on myös pitkäaikaistyöttömyys, joka myös muuta maata korkeampi. Kunnan mahdollisuus työllistää suoraan on vähäinen ja tuki kohdentuu aktivoimiseen ja yhteistyöhön mm. yritysten ja kolmannen sektorin kanssa.

Työssäkäyntiliikenne v. 2010

	Asuinkunta
	Sonkajärvi
Työpaikkakunta	
Sonkajärvi	1060
Iisalmi	365
Vieremä	40
Muu Ylä-Savo	29
Muu Pohjois-Savo	41
Muu Suomi	101
Alueella asuva työllinen työvoima	1636

	Työpaikkakunta
	Sonkajärvi
Asuinkunta	
Sonkajärvi	1060
Iisalmi	223
Vieremä	14
Muu Ylä-Savo	27
Muu Pohjois-Savo	23
Muu Suomi	62
Alueella työssäkäyvä työllinen työvoima (=työpaikat)	1409

Sonkajärven sijainti ja kulkuyhteydet

Sonkajärvi sijaitsee Savon ja Kainuun rajalla. Maisemiltaan Sonkajärvi on hyvin vaihteleva ja monipuolinen. Laajojen peltoalueiden ja kylien lisäksi on vaara- maisemaa, laajoja erämaita ja runsaasti vesistöjä. Valtatie 5 ja kantatie 87 ovat pääväyliä. Rautatieasema on Sukevalla. Iisalmeen on matkaa 25 km, Kuopioon 110 km, Kajaaniin 80 km, Ouluun 220 km. Kuopion lentokentälle on matkaa 95 km, Kajaanin lentokentälle Sonkajärveltä 85 km ja Sukevalta 60 km.

Saavutettavuudeltaan Sonkajärvi on potentiaalinen uusien yritysten sijaintipaikka. Sonkajärven kunnalla on vapaana yritystontteja ja kaavoituksessa otetaan huomioon yritysten tarpeet.

Palvelut ja palvelurakenne

Menestyvän yritystoiminnan edellytyksenä on toimivat kunnalliset palvelut. Tällaisia palveluja ovat mm. päivähoitopalvelu, terveyspalvelut, koulutuspalvelut ja kunnallistekniikkaan sekä infrastruktuuriin liittyvät palvelut.

Sonkajärven kunta tuottaa itse suuren osan kunnallisista palveluista. Näitä ovat mm. koulutus, kulttuuri, liikunta, päivähoito ja tekniset palvelut. Sosiaali- ja terveydenhoito on lisälmen, Kiuruveden, Sonkajärven ja Vieremän yhteisellä kuntayhtymällä, Ylä-Savon SOTE:lla.

Koulut sijaitsevat Sukevalla ja Sonkajärvellä ja kunnassa on oma lukio. Koulu-kiinteistöt ovat kunnoltaan ja varustukseltaan hyviä, sillä kaikki koulurakennukset on peruskorjattu viime vuosina.

Kansalaisopisto toimii vireästi ja tarjoaa monipuolisia kursseja. Liikuntamahdollisuudet ovat hyvät. Kunnassa on liikuntahalli, jäähalli sekä hyvät ulkoliikuntapaikat.

Päivähoitoa on järjestetty päiväkodeissa, ryhmäpäiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Päivähoito on ollut joustavaa ja hoitopaikkojen järjestäminen nopeaa.

Elinkeino-ohjelma nelikenttäänalyysin pohjalta

Sonkajärven tilanne nelikenttäänalyysina

Vahvuudet:

- kattavat kunnalliset palvelut
- edulliset tontit, väljä asuminen
- infra pääosin kunnossa, investoitu voimakkaasti
- päätöksenteon joustavuus ja nopeus
- tunnettuisuus maailmalla mm. Eukonkannon ansiosta
- yhteistyö, tapahtumat
- vahva, monipuolinen maatalous
- maidontuotanto
- taloteollisuus
- pienyrittäjyys
- Aluekehityssäätö
- luonto ja vesistöt

Heikkoudet

- yhteisissä kuntapalveluissa puutteita (lääkäripula)
- pitkät välimatkat nostavat palvelujen kustannuksia
- asukasluvun pieneneminen, ikääntyminen, sairastavuus
- tulotaso ja koulutustaso keskimääräistä alhaisempi
- keskiarvoa korkeampi työttömyys
- kasvuyritysten puute
- kuntatalouden haavoittuvuus
- Ylä-Savon alueen vetovoiman heikkous

Mahdollisuudet

- arvojen muutos, maaseudun ja turvallisen yhteisön arvostus
- laajakaistan ja tietotekniikan mahdollisuudet, etätyö
- ruokatuotannon eettisyys, läpinäkyvyys, puhtaus, suomalainen tuotanto lähiruokaa
- metsä, bioenergian käytön kasvu ja uudet sovellukset
- matkailu, erityisesti luonto- ja elämysmatkailu, maatilamatkailu
- Sonkajärven vetovoimaisuus
- yrittäjyys, maaseutuyrittäjyys
- taloteollisuuden alihankinta
- maatalouden uudet työpaikat, urakointi, ”renkirinki”
- vuodenaikojen hyödyntäminen matkailussa
- kaksi taajamaa

Uhat

- kuntatalouden heikkeneminen, valtionosuusleikkaukset, kiristynyt verotus
- yleinen talouskasvu pysyy heikkona
- huoltosuhde heikkenee, ikäjakauma vinoutuu, sairastavuus lisääntyy entistään, väki vähenee
- maataloustukien väheneminen, maatalouden tuotannon entistä tiukempi sääntely
- Talvivaaran ympäristöongelmat
- mökkeily, matkailu ja kiinteistöjen arvo kärsivät Talvivaaran kaivoksen takia
- maaseutuasuminen kallistuu verotuksen, polttoaineiden ja käyttömaksujen noustessa

Tavoitteet ja toimenpiteet

- Tavoite : Kunnassa on yritystoiminnalle hyvät toimintaedellytykset.

Toimenpiteet: Kunta omalta osaltaan on luomassa positiivista ja kannustavaa yritysilmapiiriä. Yritysten tasapuolinen kohtelu ja terve kilpailu. Päätöksenteko on nopeaa yritysasioissa. Maankäytössä ja kaavoituksessa sekä infran rakentamisessa otetaan huomioon yritysten nykyiset tarpeet ja varaudutaan tuleviin tarpeisiin.

- Tavoite: Sonkajärvellä on hyvä ja positiivinen maine ja se tunnetaan yritysystävällisenä kuntana

Toimenpiteet: Kuntalaiset, yrittäjät, kunnan luottamusmiehet ja kunnan henkilöstö kaikissa toiminnassaan ja viesteissään huomioivat positiivisen sanoman. Kunnan viestintä on avointa ja ajankohtaista. Positiivista viestiä käytetään aina, kun siihen on aihetta.

- Tavoite: Yritysvaikutusten huomioon ottaminen ja niiden arviointi

Toimenpiteet: Kunta ottaa valmistelussa ja päätöksenteossa aina huomioon asian yritysvaikutukset. Yritysvaikutuksia myös arvioidaan ja yritysvaikutukset otetaan huomioon perusteluissa. Kunnassa tunnistetaan yritystoiminnan vaikutukset Sonkajärvellä sekä toisaalta tunnistetaan Sonkajärven kunnan päätökset yritystoimintaan.

- **Tavoite:** Tuloksekas yhteistyö kunnan ja yrittäjien kesken

Toimenpiteet: Kunnan virkamiehet ja luottamusmiehet sekä yrittäjien edustajat tapaavat säännöllisesti ja etsivät keinoja kehittää menestyvän yrittämisen edellytyksiä. Kunnan hankinnat ilmoitetaan hyvissä ajoin ja hankintakäytäntö on avointa, tasapuolista ja tervettä kilpailua edistävää.

- **Tavoite:** Elinkeinorakenteen vahvistaminen, monipuolistaminen ja työllisyyden parantaminen

Toimenpiteet: Kannustava, myönteinen ilmapiiri on olennaisen tärkeä aloittavalle yritykselle. Laadukkaat neuvontapalvelut aloittaville ja toimiville yrityksille kunnan järjestämänä.

- **Tavoite:** Hyvät kunnalliset palvelut lisäävät kuntaan muuttoa ja auttavat asumisen pysyvyydessä sekä yksityisten palvelujen kehittymistä.

Toimenpiteet: Päivähoitopaikkoja on riittävästi ja joustavasti työelämän tarpeiden mukaan. Koulujen ja lukion taso pidetään hyvänä. Sonkajärven tavoitteena on, että Ylä-Savon ammatillinen koulutus vastaa työelämän tarpeisiin. Sonkajärvi omistajaohjauksella vaikuttaa niin, että Sonkajärven sosiaali- ja terveyspalvelujen taso on hyvä ja työterveyspalvelut toimivat.

- **Tavoite:** Yritysten toimintaedellytysten ja kasvun mahdollistaminen

Toimenpiteet: Yritysten kannattavuuden ja kasvun tukeminen. Teollisuustonttivarannon ylläpitäminen ja kaavoituksessa yrityselämän huomioon ottaminen.

- **Tavoite:** Maauskon ylläpitäminen. Neuvonnan turvaaminen, sukupolvenvaihdoksien neuvonta ja kannustaminen. Henkisen ja fyysisen jaksamisen edistäminen. Työvoiman saatavuuden turvaaminen.

Toimenpiteet: Lomituspalvelujen saatavuus ja laatu. Maatalouslomittajien ja tilatyöntekijöiden koulutus. Yhteistyön lisääminen esimerkiksi yhteisillä tilatyöntekijöillä ("renkirinki"). Maaseutuhallinnon toimipisteen säilyminen kunnassa. Asiantunteva ja kehittämishakuinen henkilöstö. Lähiruuan käyttö. Lähipalvelujen käyttö esimerkiksi urakoinnissa. Tilusjärjestelyt, yhteismetsät. Bioenergian hyödyntäminen kiinteistöissä. Puun jatkojalostus ja energiapuun markkinointi.

- **Tavoite:** Tehdä Sonkajärvestä mielenkiintoinen matkailukohde. Tapahtumien kehittäminen (Eukonkanto, Sonkajärvi Soi, Original Sukeva, Rompepäivät jne.) ja uusien tapahtumien luominen. Luonto-, erä-, kalastus- ja maatilamatkailun kehittäminen ja tehokkaampi tuotteistaminen. Nähtävyyksien ja kylien tuotteistaminen. Vahvempi ympärivuotisuus. Edellä mainittujen asioiden yhteismarkkinoinnin suunnitteleminen ja markkinointi.

Toimenpiteet: Yritysten, nähtävyyksien ja palveluiden kartoitus (miksi tulla Sonkajärvelle). Matkailuyrittäjien ja tapahtumajärjestäjien verkostoituminen. Kunnan, matkailuelinkeinon ja tapahtumien yhteisen markkinointisuunnitelman laatiminen. Hankkeiden ja rahoitusmahdollisuuksien selvittäminen.

Yrittämisen edellytykset Sonkajärven kunnassa

Sonkajärven kunta toteuttaa avointa, tasapuolista ja luotettavaa toimintaa yrittäjätoimintayhteisöissä. Päämääränä on edistää yritysten tervettä kilpailua. Kunnan valmistelu ja päätöksenteko yrittäjätoimintayhteisöissä on nopeaa.

Kunta ei pääsääntöisesti rahoita, ryhdy osakkaaksi tai takaa lainoja ellei kyseessä ole erityisen merkittävä intressi, kuten huomattava työllisyysvaikutus. Harkintavalta ja päätöksenteko näissä asioissa on kunnanvaltuustolla. Käyttöpääomajärjestelyihin kunta ei osallistu.

Kunnassa on saatavissa yritysneuvontaa aloittaville ja toimiville yrityksille. Kunta varaa vuosittain määrärahan yritysneuvontaan.

Kunta ja Sonkajärven Yrittäjät huomioivat vuosittain ansioituneen sonkajärveläisen yrityksen.

Säännölliset yrittäjätapaukset kunnanjohtajalla ja yrittäjäyhdistyksen puheenjohtajalla.

Elinkeino-ohjelman toteuttaminen ja seuranta

Kunnan henkilöstö ottaa huomioon toimissaan ja asioita valmistellessa yritysvaikutukset. Päätöksenteossa kunnan toimielimet (valtuusto, hallitus, lautakunnat) ottavat huomioon yritysvaikutukset, samoin virkamiehet päätöksiä tehdessään.

Elinkeino-ohjelma otetaan huomioon talousarviota ja toimintasuunnitelmaa laadittaessa ja toteutumaa arvioidaan tilinpäätöksessä. Kunnanhallitus seuraa ja arvioi säännöllisesti elinkeino-ohjelmaa.

Elinkeino-ohjelma päivitetään valtuustokausittain. Elinkeinotyöryhmä jatkaa toimintaa vaihtelevalla kokoonpanolla. Elinkeinotyöryhmässä on myös kyläparlamentin edustus.

Sonkajärven kunta ja yritystoiminta

Sonkajärven kunnan tavoitteena on kaikissa toiminnassaan ottaa huomioon yritystoiminnan vaikutukset ja edistää osaltaan yritysten toimintamahdollisuuksien paranemista. Omalla toiminnallaan kunta edistää myönteistä yritysilmapiiriä ja avointa, tervettä kilpailua. Kouluissa huomioidaan yrittäjäkasvatus ja yrittäjyyden merkitys yhteiskunnassa. Kunta harjoittaa yhteistyötä ja avointa vuoropuhelua yrittäjien ja yrittäjäjärjestöjen kanssa. Päämääränä on menestyvä yritystoiminta ja kuntalaisille hyviä, kattavia kuntapalveluita järjestävä kunta.

Sonkajärven kunnan elinkeino-ohjelman toimenpideohjelma

Sonkajärven elinkeino-ohjelmassa keskeisiä kehittämisalueita ovat yritystoiminnan kehittyminen ja kasvu, työllisyyden paraneminen ja ammattitaitoisen työvoimansaataavuuden turvaaminen. Tärkeätä on myös turvata hyvät liikenneyhteydet myös alemman tieverkon osalta. Ennen kaikkea tulee huolehtia hyvästä, kannustavasta yritysilmapiiristä ja kunnan myönteisestä imagosta. Vetovoimaisuus edellyttää positiivista, kannustavaa mainetta.

Toimenpideohjelman toteuttaminen

Painopiste	Tavoite	Toimenpide ehdotus	Mittari	Vastuutaho/ yhteistyökumppani
Työpaikkojen lisääminen	Työpaikkojen ja työpaikkaoma- varaisuuden kasvaminen Tavoitteena työpaikkojen ja yritysten määrän nettolisäys Yritystontteja ja toimitilaa jous- tavasti tarjolla	Kasvuyritysten kehittäminen, yritysneuvonta, kehityshank- keet Tonttivarantoa riittävästi Kunnan nopea ja joustava toi- minta yritysasioissa Nuorisotakuu	Työpaikkojen ja yritysten määrä Työllisyys-/työttömyysprosentti Kaavoitetut yritystontit Myydyt yritystontit	Kunta Pohjois-Savon ELY-keskus Yrittäjät
Ammattitaitoisen työvoiman saatavuus	Yritystoimintaa ja sen tarpeita vastaavaa koulutusta tarjolla Ylä-Savossa Kaikilla peruskoulun jälkeen jatkokoulutus	Yhteistyö oppilaitosten, yritys- ten, TE-toimiston kanssa Oppisopimuskoulutuksen lisää- minen	Koulutuksen/tutkintojen määrä	Kunta Oppilaitokset Pohjois-Savon ELY-keskus Yritykset
Kunta-/elinkeinomarkkinointi	Parannetaan kunnan tunnettui- suutta Markkinoidaan ja nostetaan esille yrityksiä	Aktiivinen markkinointi, verkos- toituminen, sähköinen markki- nointi ja sosiaalinen media Markkinointityöryhmän perustaminen	Laadukkaat esitteet, kunnan kotisivut Kävijämäärä kotisivuilla	Kunta Yritykset

Painopiste	Tavoite	Toimenpide-ehdotus	Mittari	Vastuutaho/ yhteistyökumppani
Yrittäjyyskoulutus	Opetusohjelmaan yrittäjyys koko kouluajan "Yrittäjyyslukio"	Yhteistyö oppilaitosten, yritysjärjestöjen, kehitysorganisaatioiden kanssa Yrittäjyyslukio, -luokat, -kurssit	Yrittäjyyskurssien/-tuntien määrä	Kunta Oppilaitokset Yrittäjäjärjestöt
Maatalous	Sonkajärven maatalouden kehittyminen	Neuvonnan kehittäminen Tilusvaihto Hiehohotelli Urakoinnin palvelut Biokaasulaitosten rakentaminen Tilatyöntekijät "renkirinki" Jatkojalostus Sivuelinkeinot	Maitotuotanto Lihatutuotanto Sukupolvenvaihdokset Tilojen määrä Biokaasulaitosten määrä Tilatyöntekijöiden määrä	Maaseututoimi ProAgria Savonia Pohjois-Savon ELY-keskus MTK Yritykset

Painopiste	Tavoite	Toimenpide-ehdotus	Mittari	Vastuutaho/ yhteistyökumppani
Metsä	Metsien kasvun täysi hyödyntäminen	Metsänomistajien aktivointi erityisesti kaupunkilaismetsänomistajat ja perikunnat Bioenergian käytön lisääminen Soinlahden (GFN) hankkeen hyödyntäminen Luonnonmarjat	Hakkuumäärä Puun myyntitulot Bioenergian osuus energiakäytöstä Työntekijämäärä/ urakoitsijämäärä	Metsänhoitoyhdistys Kunta Yhteismetsät Yritykset
Matkailu	Sonkajärvi tunnetaan tapahtumamatkailusta sekä luonto- ja erämatkailusta Matkailun ympärivuotisuus Ulkomaalaisten matkailijoiden osuus kasvaa	Yhteistyö tuotekehityksessä ja markkinoinnissa Yhteinen matkailun kehittämissanke	Yritysten lukumäärä, työntekijämäärä, liikevaihto Matkailijamäärä Yöpymisvuorokaudet	Yritykset Kunta

Selvitettäviä toimenpiteitä

Maa- ja metsätalous

- Maatalouden lomitustarpeet. Kasakkaringit. Kylätalkkarit.
- Urakointiyritysten lisääminen.
- Maatalouden sivuelinkeinojen tilanteen selvittäminen.
- Maatalouden ja muiden alojen, kuten matkailu, hoiva-ala, pienteollisuus jne. symbioosi.
- Metsänhoidon tehostaminen: raivaus, harvennus, pystykarsinta, joutomaiden metsitys jne.
- Soinlahden laitosten raaka-ainehankinnat.
- Metsien moninaiskäytön lisääminen.
- Metsäalan urakoitsijat ja muut tekijät omasta kunnasta.
- Maa- ja metsätalouden perinteiden elvyttäminen, sopii harrastukseksi ja matkailukohteeksi.
- Turve. Moninaiskäyttö (kasvu, kuivatus jne.) energiakäytön lisäksi.

Teollisuus

- Maatalous- ja luonnontuotteiden jatkojalostus, marjat, sienet, riista, kalat ym. Leipomotoiminta. Omat tuotteet. Muurin pohjaletun jatkojalostus ja markkinointi.
- Puusepänteollisuus, alihankinta ym.
- Puhdetyötyyppisen tuotannon elvyttäminen, perinteet ja uudet tuotteet. (Markkinointi myös netin kautta.)
- Nukketeollisuus.
- Metallin alihankinta oppisopimusta soveltaen.
- Puupohjaiset komposiittituotteet.

Matkailu

- Kysely/selvitys maatilamatkailun/mökkimatkailun kasvattamisesta.
- Matkailukohteiden markkinointi yrittäjien yhteistyönä.
- Venäläisten kysyntään vastaaminen, venäjän kielen opettelu.
- Reitistöt. Kaivettava esille aiemmin tehdyt suunnitelmat (mm. Sonkajärveä ja Matkusjokea koskevat), pyöräilyreitti Rutakko – Rautavaarantie – Nurmijoen tie – Jyrkkä – Sonkakoski – Rutakko.
- Pullomuseon tilanteen kohentaminen. Näyttelyiden hajasijoittaminen.
- Urheilumuseon perustaminen järjestöjen yhteistyönä jäähallin yhteyteen.
- Eukonkanto-kisojen jatkuvuuden turvaaminen ja niistä saatavan hyödyn maksimoiminen.
- Kulttuurimatkailun lisääminen.
- Matkailun ja muiden alojen yrittäjyyden yhdisteleminen.

Energia ja asuminen

- Uusiutuvan energian hyödyntäminen. Tehokkaan neuvonnan toteuttaminen: biojäte, tuuli, aurinko, maalämpö. Myös vanhaa rakennuskantaa koskevana.
- Energiaomavaraisten asuntoalueiden toteuttaminen.
- Pienpuun hyödyntäminen lämmityksessä. Energiayritykset (pilke, hake, pelletti).

Muuta

- Etätyön hankinta. Aluekehityssäätiön mahdollisuuksien hyödyntäminen siinä.
- Työllistämispajojen tulevaisuudesta ja niiden tarvitsemasta toiminnan ohjauksesta huolehtiminen. Sosiaalisten yritysten mahdollisuuksien hyödyntäminen teollisuuden alihankinnoissa.
- Oman kunnan yrittäjien suosiminen hankinnoissa, myös lähiruoka kunniaan.
- Kyläkunnista tulevien aloitteiden pikainen käsittely ja tukeminen.
- Yhteydenpito sonkajärveläislähtöisiin opiskelijoihin ja jo valmistuneisiin henkilöihin. Järjestetään säännöllisiä tapaamisia.
- Yrittäjyyskoulutusta kaikille kuntalaisille, syvennettyjä kursseja yrittäjäksi aikoville, eri alojen asiantuntijoiden alustukset kouluihin, maaseutuläheinen osaaminen kaikkien peruskoulun käyneiden kunnia-asiaksi.
- Sonkajärven kirkonkylän raitin somistaminen (hyvä työllisyyskohde).
- Tienvarsien raivaus ja muu maisemointi (hyvä työllisyyskohde).
- Luonnonsuojeluun liittyvien toimenpiteiden toteuttaminen ja niihin kannustaminen. Vesistöjen suojelu. (Hyviä työllisyyskohteita.)